

Muzica și esența ritmică a lumii

În vara lui 2015, în cadrul taberei de antropologie de la Maliuc, ediția a VIII-a, am fost invitat de către părintele Bogdan-Costin Georgescu să vorbesc în cadrul temei „Omul și muzica. Reverberații spirituale în sunet”, tema anului pentru întâlnirea noastră. Luat prin surprindere, am improvizat, vorbind tinerilor prezenți despre ritm ca esență a lumii și a artelor. Textul ce urmează este transcrierea înregistrării audio, cu minimele corecturi necesare. Prezentarea a fost liberă, n-am avut notițe pregătitoare, de aceea am păstrat caracterul oral, cu semnele de incoerență și anacoluturile inevitabile. Dar cred că asta conservă viul inimitabil al experienței de la Maliuc.

Bună seara!

Sunt în al patrulea an la Maliuc și mă simt onorat și emoționat să deschid această serie de întâlniri pe o temă care, sincer, mie nu-mi este foarte familiară, adică nu sunt un specialist sau nu am cercetat special chestiuni de teorie a muzicii și ale legăturilor sale, de filozofie a muzicii. Dar sunt de spus câteva lucruri aici nu numai în legătură cu raporturile dintre muzică și literatură ci și, dacă nu sună prea pretențios, cu esența însăși a muzicii și o să încerc mai degrabă să vă împărtășesc câteva gânduri ale mele așa, mai aruncate ca sămânța, mai risipite, nu neapărat foarte coerente. Și pentru că suntem într-o tabără creștină aș parafraza o vorbă pe care o știe toată lumea și care de fapt nu este tocmai o parafrază, pentru că ea spune exact ceea ce spune textul original: la început a fost muzica! De ce la început a fost muzica? Pentru că muzica înseamnă înainte de toate ritm. Or, tot ceea ce există în univers, de la galaxii, cosmosul întreg, până la particula elementară cea mai infimă și, incluzând pe această scară a unui spectru enorm viața noastră însăși, totul este ritm. Începând de la respirație, inima, vârstele omului, anotimpurile, orele, învârtirea soarelui ș.a.m.d. totul ține de o anumită ritmicitate. Și, în mai toate religiile, dacă vreți,

secretul fericirii, secretul contopirii cu divinitatea ține de syn-rithmie, adică de punerea de acord a ritmului tău existențial cu ritmul cel mare. Indiferent de cum se cheamă zeul, indiferent de cum este religia respectivă, trebuie să existe această apropiere între ritmul tău și ritmul naturii, sau ritmul zeului.

Rugăciunea însăși când se face, se face cu anume tehnică a respirației, nu numai la yogini, cum știi unii dintre noi, ci și la rugăciunea isihastă, la rugăciunea inimii. Ține de o anume ordonare a respirației și a bătăilor inimii. Totul în univers este ritm. Cuvântul grecesc *cosmos* înseamnă *ordine*, antonimul lui, haos, care înseamnă *dez-ordine*. Ordine ce înseamnă? Ceva ce ascultă de niște numere, de niște principii, de niște reguli fixe. Matematicienii, printre care și unul român, i-au spus numărul de aur, șirul lui Fibonacci sunt lucruri mai complicate, nu vreau să intru în asta acum, sunt lucruri prea complicate. Dar, notele muzicale, frecvența, pentru că, știți, notele muzicale au o anume frecvență care poate fi foarte exact vizualizată pe aparate, frecvența acestor sunete poate avea asupra psihicului nostru un efect pozitiv sau negativ. Dacă vreți, și sentimentele noastre, ce sunt la urma urmei prietenia sau dragostea decât capacitatea de a ne pune în acord ritmurile? Și aici tot la ritm ajungem, adică la muzică, adică la armonie. Armonie sau cosmos este același lucru. Dizarmonie este haos. Atunci când este armonie și în viața noastră și în viața colectivității și în univers este bine, este armonie, este muzică, se aude sym-ponic, adică toate sunetele în același fel. Sym-patie cu sym-phonie este în esență același lucru. Toate lucrurile astea puțin cam firoscoase vor să spună în esență că tot ceea ce ne înconjoară sau este în interiorul nostru este armonie, este muzică este ritm și că secretul cunoașterii, al cunoașterii exterioare și al cunoașterii de noi înșine este, până la urmă, înțelegerea acestor ritmuri care nu sunt totdeauna foarte evidente, dar în momentul în care le-am înțeles lucrurile încep să se lumineze. Dacă un poet francez spunea: *De la musique avant toute chose/de la musique encore et toujours*, adică muzica înainte de toate, el dădea un rost, un înțeles strict literar și strict estetic acestei fraze, și o să revin la un moment dat asupra acestei idei.

Am încercat să vă ofer o privire mai generală asupra temei, pentru că, dacă luăm de exemplu traiectoriile planetelor, ele sunt la niște intervale muzicale. Când filozofii și înțelepții vechimii vorbeau de *muzica universului*, nu făceau o metaforă. Vorbeau clar de

intervale de septimă, de octavă... ar trebui cineva cu studii de specialitate să vă explice asta. Dar așa este, planetele nu gravitează așa la niște distanțe întâmplătoare, pentru că acolo le-a aruncat nu știu cine. Ele gravitează după niște raporturi muzicale, între dimensiunea lor și dimensiunea traiectoriei pe care o au. Ele cântă, ele cântă exact cum sunt notele pe portativ, și portativul dacă îl curbam nu face decât să deseneze traiectoriile planetelor cu notele. Deci totul se reduce la muzică. Invers în universul mic. De pildă, probabil unii dintre voi sunteți la secții de real și v-aș îndemna să vă aplecați cu mare atenție asupra fizicii cuantice, a particulelor elementare, care este o bogăție de gândire, de filozofie, de înțelepciune extraordinară. Și vă spun o singură idee de aici: sunt sute de particule elementare mult mai mici decât protonul și nucleonul și care au niște proprietăți absolut ciudate. Mintea noastră nu e croită să înțeleagă funcționarea acestor particule, care au energie și nu au masă ș.a.m.d. Ei, și fizicienii încercând să vadă cum funcționează tot acest microunivers au descoperit că există niște sub-particule așa zis gemene care se află la distanțe enorme de milioane de ani lumină în univers și care reacționează simultan, de aia le spune gemene, la un anume impuls, ceea ce după toate cunoștințele noastre de la Einstein încoace nu se explică, pentru că orice informație circulă cu maximum viteza luminii. Adică, dacă eu dau un impuls particulei de aici, sora ei geamănă ar trebui să reacționeze după 100.000 de ani lumină. Ei bine, ele reacționează simultan și încă matematicienii și fizicienii nu au reușit să furnizeze o teorie care să explice asta în mod unitar. Este o teorie pe care nu v-o pot explica pentru că nu am suficiente cunoștințe matematice. Dar e suficient să vă spun numele ei ca să vedeți cum se leagă de tema noastră. Se cheamă teoria stringurilor, adică a corzilor. Cele două vibrează cum vibrează o coardă de instrument. Știți bine că dacă într-o cameră punem mai multe pianе și apăsăm o clapă rezonază toate celelalte.

Probabil că un fenomen de natura aceasta se petrece și în univers, încă o dovadă că universul tot este muzică și că în momentul când Dumnezeu a făcut lumea a cântat. Logosul lui este un logos matematic, numeric și muzical. De aici survine faptul că în toate religiile rugăciunea, actul sacru, este legat de muzică și de dans și de acea syn-ritmie, contopire cu ritmul mare al divinității. Prin Evul Mediu și până mai încoace existau o mulțime de lucrări care purtau titluri de genul *De armonia mundi* (despre armonia lumii)

și care încercau să explice această minunată construcție în fața căreia trebuie să îngenunchem și să o slăvim care este Universul și în care absolut nimic nu este întâmplător. Numai omul are această incredibilă libertate de a strica armonia lumii, și aici intrăm deja într-o altă temă teologico-filozofică, mai complicată. Tot el are și posibilitatea de a o spori la infinit. În primul rând prin operele lui de artă.

Acum, ca să vă sperii, aceasta a fost introducerea. Ce înseamnă muzica și literatura? În primul rând, muzica este o temă literară, se vorbește despre muzică în multe opere literare. Am avut recent prilejul să citesc un roman impozant, în patru volume, 5-6 sute de pagini fiecare, în care tema obsedantă este tocmai muzica. Cele două personaje... el este scriitor și scrie despre un personaj care apare într-un tablou, ea este pianistă. Sunt desigur mii de cărți în care muzica apare ca temă. Pe vremuri, când se mai studia literatura română la școală, se făcea un roman care se numește *Concert din muzică de Bach*. Azi nu se mai studiază, ca multe alte lucruri. Dar nu despre asta vorbim, e prea facil. Muzica este printre altele și o chestiune de educație. În perioada interbelică pe care și părintele și eu și mulți alții de aici o iubim, nu necon condiționat, dar o iubim, mulți de aici foarte mult, educația muzicală era esențială pentru orice elev de liceu. Și orice elev de liceu, oricât de afon ar fi fost, putea să cânte câteva melodioare la pian. Ține de șlefuirea sufletului. Astăzi ne facem educația muzicală prin căști înfipite în urechi. Aia nu este muzică. Indiferent de tipul și de calitatea ei, muzica e cea pe care o cânti tu însuți, nu cea pe care o ascuți. Spun asta eu care sunt complet afon, antitalent. Așa e făcut omul. Astăzi am văzut pe internet un studiu despre ce transformări neuronale extraordinare provoacă muzica la copii. Cât de *altfel* este creierul unui copil, cât se dezvoltă legăturile neuronale la un copil care este educat muzical de mic. Vreau însă să discutăm puțin despre raportul dintre muzică și poezie. Aici se situează citatul din poetul francez pe care vi-l dădeam mai devreme. Împotriva a ceea ce se învață la școală, poezia nu este o alcătuire din cuvinte. Adică, dacă spun: „ceașca este pe masă” este o alcătuire din trei cuvinte pe care o înțelege toată lumea. Elevilor din ziua de astăzi, și nu este deloc vina lor, poezia le este una dintre cele mai antipatice chestii care pot să existe pe lume, aproape la fel ca pojarul și febra tifoidă. Pentru că pare un limbaj de neînțeles, o complicitate inutilă, în loc să spun *te iubesc* spun „mi-a sărit leoaica azi în față”. Și trebuie să-mi bat eu capul să înțeleg ce a vrut să

spună poetul. Pare un limbaj complicat, care abuzează de simboluri, de metafore, de șarade, un fel de rebus pe care eu, elevul, ca să trec clasa și să trec bacalaureatul trebuie să îl ghicesc, trebuie să dezleg șarada asta. Poezia nu este *deloc* acest lucru și elevii s-ar speria mult mai puțin dacă s-ar schimba modul de predare și elevii ar înțelege că poezia este alt limbaj, pentru că nu se face din cuvinte, se face din imagini, și în al doilea rând poezia este muzică. Ea nu vorbește *despre* muzică ea *este* muzică și dacă nu *auzi* versul (versul trebuie auzit și eu v-aș recomanda dacă vreți să citiți o poezie – valabil și pentru rugăciune, rugăciunea este o poezie și așa cum rugăciunea e bine să o spui cu voce, șoptit, nu numai în gând – așa trebuie percepută și poezia, ascultând-o ca să-i pricepi ritmul interior) nu înțelegi poezia. Nu mă refer la ritmul ăla de suprafață „Doină, doină, cîntec dulce...” ritm mecanic, vorbesc despre ritmul interior al sentimentelor și al înțeleșurilor ascunse ale poeziei. Dacă începi să spui poezia așa încet, pentru tine, ferit, să nu te audă alții, că dacă te aud te leagă că ai luat-o razna, începi la un moment dat să înțelegi. E muzică. Muzica nu poate fi tradusă. Nu poate fi transpusă în cuvinte. Cea adevărată, nu cea ușoară. Așa este și cu poezia. Poezia este ceva dincolo de cuvinte, și chiar dincolo de imaginile de care vorbeam mai devreme, și dacă-i percepem muzica interioară (și nu mă refer numai la versul clasic în care apar acele accente și rime care vin să-i păstreze simetria interioară și poezia în vers liber are ritmica ei interioară, dar și romanul, indiferent de tipul de roman, nu poate fi compus la întâmplare, are și el simetriile lui, și când spun simetrie spun ritm și când spun ritm spun muzică. Și romanul are muzica lui. Dacă personajul intră pe ușă la p. 35 trebuie să iasă la p. 37 și nu la 45. Un bun romancier simte asta. Sunt exact centrele de tensiune), avem acces la sensurile profunde. Mă întorc la poezie. Să vă spun niște versuri din, poate, cel mai mare poet creștin al nostru, Ioan Alexandru, care s-a prăpădit acum câțiva ani: „Lumină lină lini lumini/Răsar din codri mari de crini/lumină lină cuib de ceară,/Scorburi cu miere milenară/De dincolo de lumi venind/Și niciodată poposind/Un răsărit ce nu se mai termină/Lină lumină din lumină lină”. Imnul „Lumină lină” este unul dintre imnurile de bază ale ortodoxiei, și, dacă nu mă înșel, unul dintre cele mai vechi. Aici nu e nimic de „înțeles”, trebuie să îl auzi, e muzicalitatea care te unge ca o miere pe suflet. Sau, să vă dau exemple din Eminescu. Uite, există în limba română două sunete foarte urâte, care nu există în alte limbi

romanice și care provoacă așa numite cacofonii: ă și î. Aceste sunete sunt greu de învățat pentru străinii care învață limba română și sunt de evitat în poezie pentru că provoacă aceste aliterații urâte. Eminescu a reușit totuși să obțină melodicitate și din sunetul Î. „Când însuși glasul gândurilor tace,/Te-ngână jalea unei dulci evlavii,/Atunci te chem; chemarea-mi asculta-vei?/Din neguri reci plutind te vei desface?” Interogație, E și I care deschid melodia, imaginea, pe care brusc o luminează. Și Î-ul care sună ca un bas (scandeață versurile accentuând Î-ul n.m) profund care parcă te-a scufundat în marea asta de smoală topită a suferinței și a gândurilor. Iată cum se transformă cuvintele în sunete pure pe care trebuie să le ascuți. Sau, tot din Eminescu, e mai la îndemână. Vă puteam da exemple din sumedenie de alți poeți, la fel de muzicali, limba română e o limbă dificilă și foarte muzicală. „Sara pe deal, buciumul sună cu jale/Turmele-l urc, stele le scapără-n cale/Apele curg, clar izvorând din fântâne/Sub un salcâm, dragă, m-aștepți tu, pe mine”. Atenție, nu „seara”, ci „sara”. De ce a ales Eminescu un moldovenism, când putea să folosească cuvântul literar? Păi tocmai pentru că „sara” sună mult mai profund decât „seara”. Care deschide diftongul, care deschide sunetul. „Sara” e mai închis. Sara pe deal... pauză... buciumul sună cu jale. Pauză. E o apropiere de vreo trei ritmuri foarte complicate care nu mai există în nicio altă poezie română. Tot de la Eminescu, cea mai frumoasă poezie a lui spun mulți este una care poartă chiar în titlu ideea de muzică: *Odă, în metru antic*. Metru antic însemnând un anume tip de metru specific poeziei grecești, strofa safică, doi dactili, troheu, doi dactili. Poezia antică, subliniez, nu avea rimă, ea se construia numai pe anumite ritmuri. Muzicalitatea interioară e totul. „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată,/Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,/Ochii mei nălțam visători la steaua/Singurătății”. Parcă după fiecare cuvânt pică așa, o secure, parcă fiecare cuvânt sună precum Cuvântul cel dintâi. Cum să-nveți a muri? A învăța înseamnă a repeta, ca să înveți trebuie să repeți măcar de două ori. Moartea, din păcate, nu poți să o înveți. Numai că poetul are un fel de, dacă citiți poemul până la sfârșit, are un fel de program de repetiție a morții în viață și acest program se cheamă *dragoste*. „Piară-mi ochii turburători din cale,/Vino iar în sân, nepăsare tristă,/Ca să pot muri liniștit, pe mine/Mie redă-mă!”. E muzică pură aici, încărcată cu filozofie pură, încărcată cu teologie pură. Sorin Dumitrescu, dacă nu mă înșel, spunea că versul acesta ar trebui să sune: „Nu credeam să-

nvăț a-nvia vreodată”. Ce eseu formidabil s-ar putea scrie despre asta! Este uluitor. Un poem pe cât de simplu, pentru că unește moartea cu dragostea; moartea ca purificarea prin dragoste și dragostea ca purificare prin moarte, unite prin muzică, pe atât de profund. E muzică pură aici. Citiți-l astfel pe Ion Barbu, acel poet atât de greu de înțeles, și să vedeți ce muzică teribilă au versurile lui. Citiți-l pe nebunul de Bacovia. Alt tip de muzică, sigur, fiecare poet își are muzica lui, melodia lui. Dumneavoastră când ascultați la casă, după primele trei note îți dai seama, aaa, asta e melodia lui cutare. Și poeții sunt la fel. Auzi o poezie pe care nu o știi și îți dai seama. Asta sună a Minulescu. Sau a Topârceanu. Sau a Arghezi, sau a Blaga. Pentru că fiecare poet își are melodia lui inimitabilă. Criticii literari, nu trebuie să pariți pe ei decât atâta cât e nevoie să luați examenele cu notă maximă. Dar nici criticii literari nu pot explica poezia, așa cum criticii muzicali nu pot explica muzica. Ei pot să spună: cutare interpret a cântat scherzzo-ul cutare cu nu știu câte mișcări de arcuș. Paganini făcea nu știu câte... dar asta nu spune nimic despre esența muzicii. Citiți-l pe Celibidache! Noi, oamenii de rând nu înțelegem nimic din ce spune el, pentru că limbajele sunt riguros ne-interșanjabile. Nu pot fi traduse unul prin altul. La fel limbajul matematic. Ce vă spuneam eu cu teoria Stringurilor e sigur o aproximație pe care un fizician de profesie m-ar împușca și m-ar arunca la pești aici în Dunăre dacă ar auzi cum am explicat eu. Pentru că această teorie nu se poate explica decât în formule matematice. Trebuie să ai mintea unui Hawking ca să le pătrunzi. Deci poezia când vin către ea... aseară ne amuzam de o formulă imbecilă (iertat să-mi fie cuvântul neacademic) pe care o folosesc manualele: eul liric, care nu știu ce face. Eul liric nu face nimic. Eul liric nu există. Există poetul care scrie și el așa cum poate niște cuvinte pe hârtie în care încearcă să surprindă ceea ce i-a șoptit zeul. Pentru că poetul nu este decât un fir prin care zeul transmite către noi muritorii neajutorați ceea ce avem noi de înțeles. Eu cred enorm în inspirație, și toți marii poeți au crezut în inspirație. Ceea ce spune Arghezi cu ale sale „cuvinte potrivite”... poezia nu se face din cuvinte potrivite. Poeziile lui Arghezi făcute din cuvinte potrivite nu sunt cele mai reușite. Arghezi a scris enorm, are câteva sute de poeme extraordinare, dar nu sunt alea din cuvinte potrivite ci exact celelalte. Cele din „slova de foc”. Slova de foc e aia care vine și aprinde rugul, cea din interiorul căreia se aude vocea divinității. Poetul trebuie să aibă urechea sensibilă, că de aia e poet și nu om

de rând, să audă vorbele alea de sus. Și să încerce să ni le comunice și nouă, amărăștenilor care nu avem talent poetic. Iar muzicianul la fel, el recompune armonia cosmică, retraduce sunetele cosmice, umblă la frecvențele fundamentale ale materiei, se știe clar că dacă asculți anumite sunete diz-armonice se modifică secvențele din ADN și te îmbolnăvești. Iar dacă ești pe o navă și intri în contact cu anumite ultrasunete pur și simplu înnebunești și te arunci în ocean. Nu mai ai autocontrol. Sunt acele silabe magice din meditația indiană, mantrele care deschid spre noi universuri. Și, apropo de mantre. Mă gândeam la o carte a unui mare etnolog, Romulus Vulcănescu, *Fenomenul Horal*. Hora este o mandală, adică o engramă a universului, ea înseamnă exact asta, înseamnă armonie, înseamnă semnul universului care se strânge și se desface, înseamnă recompunerea unității primordiale, înseamnă unitate, înseamnă simetrie, este muzică și mișcare în același timp și în aceeași armonie, și are un caracter sacru indubitabil la originile ei cele mai depărtate. Originile ei sacrale sunt de imitare a creației divine, care este muzicală și rotundă. Universul este infinit dar este rotund. Asta o spun chiar fizicienii. Este infinit dar este limitat. La un moment dat, cercul se închide. Sunt lucruri greu de explicat în limbaj discursiv, nu-mi cereți să le explic aici, vă spun doar un stadiu al cunoașterii. Ne trebuie minte de matematician ca să înțelegem, repet. Dumnezeu nu e teolog, teologi suntem noi, ca să îl pricepem. Dumnezeu este matematician, fizician și muzician. Pentru că astea trei l-au ajutat să construiască o lume perfectă. Adică, așa cum spunea un mare filozof, cea mai bună dintre lumile posibile. Nouă ne vine foarte greu să credem asta, pentru că suntem neîncredători și sceptici și moderni. Nu avem încredere în nimic. Asta spunea deja Eminescu la un moment dat: noi nu credem în nimic. El însuși se simțea făcând parte dintr-o generație sceptică, decăzută, care nu mai are accesul la ideal, la absolut, nu mai acceptă că Dumnezeu a creat acest univers de o frumusețe în fața căreia numai rugăciunea și numai muzica pot să dea seama.

Tot ce ține de biserică, de actul sacru e legat de mișcare, de muzică și de cuvânt. Ele merg împreună. Cele mai vechi texte, Roman Melodul, Ioan Damaschinul, Efrem Sirul, toate troparele și acatistele, toată Liturghia sunt de o frumusețe poetică uluitoare. Ele și restituie o formă mai curată a limbajului. Omenirea a evoluat sau a involuat. Despre asta putem discuta până dimineață, dacă nu ne mănâncă țăntarii, dacă suntem mai evoluți

decât cei de pe vremea lui Platon sau am involuat. Dacă suntem evaluați fiindcă avem telefoane mobile sau am involuat pentru că nu ne duce capul să gândim ceea ce gândea Socrate. Ceea ce este cert e că limbajul uman a involuat. Cert, o spun însă, luați-o ca o părere personală. Limbajul s-a instrumentalizat foarte mult. Se reduce la aspectul lui comunicațional: mi-e foame, mi-e sete, mi-e bine, mi-e rău, mi-e somn, la revedere. Cuvântul e mult mai mult decât informație. Colegii mei – suntem vreo doi, trei aici care predăm româna – știu că primele idei din programă ne cer tocmai să insistăm pe aspectul comunicațional al limbajului. Ei, atunci e fatal ca elevul să nu înțeleagă poezia, pentru că poezia nu comunică, ci *se* comunică pe sine însăși. Dacă citesc *Lacul* lui Eminescu, eu înțeleg de acolo că săracul poet se plimbă singur pe malul lacului și își așteaptă iubita și ea nu mai vine și el e trist. Și la ce mi-a folosit chestia asta? Dacă reduc poezia la atât, poezia se topește în neant. Asta e o întâmplare banală. Se întâmplă oricărui dintre noi să aștepte o iubită și ea să nu vină și atunci totul din jur să-și piardă culoarea și el să se amărască. De aia sunt iubitele, ca să nu vină! Și iubiții, la fel, nu fac discriminări. Dar poezia e cu totul altceva, este evident că poetul nu a scris ca să ne spună că se plimba printre trestii ca să-și aștepte o iubită. Așa cum în poemele ample, cum e *Scrisoarea III*, acolo nu lupta dintre Baiazid și Mircea e esența. Aceasta e în altă parte. Poezia nu comunică. Spune Bacovia. Plouă, plouă, plouă. Și ce dacă? Ce mare lucru ne-a spus astfel poetul? Dacă reduc poezia la aspectul ei informațional, am distrus-o. Și cu romanul e la fel, dar la poezie e mai izbitor faptul. Fiți mereu atenți, încercați să pricepeți poezia în ea însăși. Vă mai dau un exemplu și promit că închei. Un text dificil din Ion Barbu: „Din ceas dedus adâncul acestei calme creste/intrată prin oglindă în mântuit azur/ creând pe înecarea cirezilor agreste/În grupurile apei un joc secund mai pur./Nadir latent, poetul/ridică însumarea de harfe resfirate/ce-n zbor invers le pierzi/Și cântec istovește, ascuns/Cum numai marea/meduzele își plimbă sub clopotele verzi”. Asta nu poți să o mai traduci în limbajul nostru pentru că este foarte criptată. Dar dacă începi să o desfoliezi ca pe porumb vezi că e ca o demonstrație matematică. Foarte clară. Poeziile lui trebuie rezolvate, ca o problemă matematică. Nu degeaba a fost el matematician de geniu. Sunt mulți care au încercat să-l imite, făcând o poezie din care să nu înțeleagă nimeni, nimic, să se mire lumea: ia uite ce profund e acesta. Grăiește adânc, vorba lui Caragiale. Nu e cazul

acum, dacă vreți facem într-o seară o analiză a acestei poezii, să vedeți ce limpede e. Sfatul meu e să nu reduceți poezia la informație. Informația este să zic așa nisipul din care faci o casă. E important pentru o casă nisipul, dar îți mai trebuie o mie de alte lucruri. În momentul acela o să înceapă să vă placă poezia, când o veți reduce la starea ei sufletească muzicală. De acest fel de poezie vă doresc să aveți parte în viață!